

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра ортопедичної стоматології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

01 вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Виробнича стоматологічна практика в ортопедичній стоматології»

Рівень вищої: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 221 «Стоматологія»

Освітньо-професійна: «Стоматологія»

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Стоматологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 221 «Стоматологія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол № 10 від 27 червня 2024 року).

Розробники:

Завідувач кафедри ортопедичної стоматології д.мед.н., професор Рожко П.Д., доцент, к.мед.н. Шахновський І.В., асистент Чередниченко А.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри ортопедичної стоматології

Протокол № 1 від « 26 ». серпня 2024 р.

Завідувач кафедри Павло РОЖКО

Погоджено із гарантом ОПП Анатолій ГУЛЮК

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з стоматологічних дисциплін ОНМедУ .

Протокол № 1 від « 30 ». серпня 2024 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з стоматологічних дисциплін ОНМедУ

 Володимир КРИКЛЯС

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри ортопедичної стоматології та ортодонції

Протокол № 1 від « 02 » 09 2024 р.

Завідувач кафедри Володимир БРОХІВСЬКИЙ
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри ортопедичної стоматології та ортодонції

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри Володимир БРОХІВСЬКИЙ
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика виробничої практики
Загальна кількість: Кредитів: 1,5 Годин: 45	Галузь знань 22 «Охорона здоров'я» Спеціальність 221 «Стоматологія» Рівень вищої освіти Другий (магістерський)	Денна форма навчання
		Обов'язкова освітня компонента
		Рік підготовки 4
		Семестр VII - VIII
		Лекції (0год.)
		Семінарські (0год.)
		Практичні (18 год.)
		Лабораторні (0 год.)
Самостійна робота (27 год.)		
Форма підсумкового контролю -КПІ		

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета: підготовка здобувачів вищої освіти до виконання професійних завдань у галузі ортопедичної стоматології шляхом формування та вдосконалення практичних умінь і навичок, необхідних для надання якісної стоматологічної допомоги, прийняття клінічних рішень у різних умовах професійної діяльності, дотримання етичних і деонтологічних принципів лікаря-стоматолога, а також розвитку здатності до самостійного професійного вдосконалення.

Завдання: навчити здобувачів вищої освіти проводити обстеження пацієнтів в клінічному кабінеті з використанням стоматологічного обладнання та інструментарію; навчити здобувачів аналізувати діагностичні моделі пацієнтів з різними видами патології зубощелепного апарату; на основі клінічного мислення вибирати методи відновлення дефектів зубів та зубних рядів; навчити здобувачів виконувати практичні навички під час клінічного прийому пацієнтів з різними дефектами зубощелепного апарату; навчити здобувачів вирішувати ситуаційні задачі, що мають клінічне спрямування.

Процес проходження практики спрямований на формування елементів таких **компетентностей**:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі і проблеми в галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія», у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

Загальних (ЗК):

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Спеціальних (СК):

СК5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.

СК9. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2)

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лищевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5).

ПРН 3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за переліком 5, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лищевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН 4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН 7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.

ПРН 8. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1).

ПРН 16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН 17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.

ПРН19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

ПРН 20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

ПРН 22. Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7).

ПРН 23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6, 7).

У результаті проходження практики здобувач вищої освіти повинен:

- **Знати:** структуру і функції ортопедичного відділення та зуботехнічної лабораторії. Правила заповнення медичної документації. Етіологію, патогенез, клініку, діагностику, диференційну діагностику, ортопедичне лікування. Клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів незнімних, знімних протезів.

- **Вміти:**

Основними завданнями проходження практики є: навчити здобувачів проводити обстеження пацієнтів в клінічному кабінеті з використанням стоматологічного обладнання та інструментарію; навчити здобувачів аналізувати діагностичні моделі пацієнтів з різними видами патології зубощелепного апарату; на основі клінічного мислення вибирати методи відновлення дефектів зубів та зубних рядів; навчити здобувачів виконувати практичні навички під час клінічного

прийому пацієнтів з різними дефектами зубощелепного апарату; навчити здобувачів вирішувати ситуаційні задачі, що мають клінічне спрямування.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1 Знайомство з клінікою ортопедичної стоматології. Знайомство з зуботехнічною лабораторією.

Знайомство з клінікою ортопедичної стоматології. Вимоги до стоматологічного кабінету. Документація ортопедичного кабінету. Правила її заповнення. Інструменти та матеріали, що застосовуються в клініці ортопедичної стоматології. Методи асептики та антисептики в стоматологічному кабінеті. Знайомство з зуботехнічною лабораторією. Спеціальні приміщення зуботехнічної лабораторії (гіпсовочна, полірувальна, літійна кімнати). Устаткування зуботехнічної лабораторії. Основні положення техніки безпеки.

Тема № 2. Обстеження пацієнта в клініці ортопедичної стоматології. Клінічні та додаткові (спеціальні) методи обстеження. Попередній та остаточний діагноз.

Алгоритм обстеження пацієнта в ортопедичній стоматології.

Основні клінічні методи обстеження стоматологічних хворих. Функціональні та графічні методи дослідження ЧЛЮ. Лабораторно-інструментальні методи дослідження ЩЛД. Метод опису прицільної рентгенограми. Види уражень зубо-щелепної системи, які підлягають ортопедичному лікуванню. Особливості діагнозу у клініці ортопедичної стоматології. Складання плану ортопедичного лікування та вивчення методів підготовки хворого до протезування. Правила заповнення історії хвороби. Критерії оцінки якості, ортопедичних конструкцій.

Тема № 3. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів незнімних протезів.

Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення вкладок. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення штифтових конструкцій. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення штампованої металевої, пластмасової та комбінованої коронок. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих, металопластмасових та металокерамічних коронок. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення штамповано-паяних мостоподібних протезів. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення суцільнолитих, металопластмасових та металокерамічних мостоподібних протезів.

Тема № 4. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів часткових знімних протезів.

Показання та вибір конструкції часткових знімних протезів. Вибір опорних зубів. Методи фіксації часткових знімних протезів. Клініко-лабораторні етапи виготовлення часткових знімних пластинкових протезів. Клініко-лабораторні етапи виготовлення бюгельних протезів. Клініко-лабораторні етапи виготовлення безакрилових часткових знімних пластинкових протезів. Клініко-лабораторні етапи виготовлення знімних протезів з замковими кріпленнями. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення імедіат-протезів. Методи поладження часткових знімних протезів.

Тема № 5. Клініко-лабораторні етапи виготовлення повних знімних протезів. Вплив базисів пластиночних протезів на тканини порожнини рота.

Клініко-лабораторні етапи виготовлення повних знімних протезів. Методи виготовлення повних знімних протезів. Поняття фіксації, стабілізації та рівноваги ПЗП. Методи фіксації (механічні біомеханічні, фізичні та біофізичні) ПЗП. Принципи корекції. Методи лагодження ПЗП. Причини поломки ПЗП. Етіологія, клініка захворювань слизової оболонки порожнини рота, що виникають під впливом знімних протезів, класифікації протезних стоматитів Василенко З.С. та Гаврилова Є.Г. Принципи диференціальної діагностики та лікування захворювань слизової оболонки ротової порожнини, що виникають під впливом повних знімних протезів.

1. Структура практики

Назви тем	Кількість годин					
	Всього	у тому числі				
		лекції	семінари	практичні	лабораторні	СРЗ
Тема № 1 Знайомство з клінікою ортопедичної стоматології. Знайомство з зуботехнічною лабораторією.	8	0	0	2	0	6
Тема № 2. Обстеження пацієнта в клініці ортопедичної стоматології. Клінічні та додаткові (спеціальні) методи обстеження. Попередній та остаточний діагноз.	8	0	0	4	0	4
Тема № 3. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів незнімних протезів.	8	0	0	4	0	4
Тема № 4. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів часткових знімних протезів.	8	0	0	4	0	4
Тема № 5. Клініко-лабораторні етапи виготовлення повних знімних протезів. Вплив базисів пластиночних протезів на тканини порожнини рота.	8	0	0	4	0	4
КПІ	5	0	0	0	0	5
Всього	45	0	0	18	0	27

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ / СЕМІНАРСЬКИХ / ПРАКТИЧНИХ / ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

5.1. Теми лекційних занять

Лекційні заняття не передбачені.

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

№ Теми	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема № 1 Знайомство з клінікою ортопедичної стоматології. Знайомство з зуботехнічною лабораторією.	2
2.	Тема № 2. Обстеження пацієнта в клініці ортопедичної стоматології. Клінічні та додаткові (спеціальні) методи обстеження. Попередній та остаточний діагноз.	4
3.	Тема № 3. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів незнімних протезів.	4

4.	Тема № 4. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів часткових знімних протезів.	4
5.	Тема № 5. Клініко-лабораторні етапи виготовлення повних знімних протезів. Вплив базисів пластиночних протезів на тканини порожнини рота.	4
	Всього	18

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

№ теми	Назва теми	Кількість годин
1.	Підготовка до практичного заняття Тема № 1 Знайомство з клінікою ортопедичної стоматології. Знайомство з зуботехнічною лабораторією.	6
2.	Підготовка до практичного заняття Тема № 2. Обстеження пацієнта в клініці ортопедичної стоматології. Клінічні та додаткові (спеціальні) методи обстеження. Попередній та остаточний діагноз.	4
3.	Підготовка до практичного заняття Тема № 3. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів незнімних протезів.	4
4.	Підготовка до практичного заняття Тема № 4. Показання та клініко-лабораторні етапи виготовлення різних видів часткових знімних протезів.	4
5.	Підготовка до практичного заняття Тема № 5. Клініко-лабораторні етапи виготовлення повних знімних протезів. Вплив базисів пластиночних протезів на тканини порожнини рота.	4
6.	Підготовка до КПП	5
	Всього	27

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Форми навчання: Дисципліна викладається у формі практичних занять; організації самостійної роботи здобувача.

Методи навчання:

Практичні заняття: бесіда, рольові ігри, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду пацієнта, інструктаж та відпрацювання навичок на симуляційних муляжах, тренувальні вправи з диференціальної діагностики найбільш поширених захворювань.

Самостійна робота: самостійна робота з підручником, самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, самостійне вирішення клінічних завдань.

8. ФОРМИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Форми поточного контролю: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, оцінювання комунікативних навичок під час рольової гри, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Форма підсумкового контролю: КПП.

Оцінювання поточної виробничої діяльності на практичному занятті : усне опитування, оцінювання уміння формулювати і відстоювати свою позицію, оцінювання активності на занятті, оцінювання виконання практичних навичок.

Критерії оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач бездоганно засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.
Добре «4»	Здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал заняття, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; володіє практичними навичками, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при виконанні практичних навичок.
Задовільно «3»	Здобувач загалом опанував теоретичні знання навчальної теми, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають у студента невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю, припускається помилок при виконанні практичних навичок
Незадовільно «2»	Здобувач не опанував навчальний матеріал теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

До підсумкового контролю у формі комплексного практичного іспиту (КПІ) допускаються лише ті здобувачі, які виконали вимоги навчальної програми з виробничої практики, не мають академічної заборгованості, їх середній бал за поточну діяльність з виробничої практики становить не менше 3,00.

Під час КПІ оцінюється виконання практичних навичок згідно з переліком, наведеним у робочій програмі з виробничої практики. В КПІ входять практичні навички з профілів практичної підготовки.

Оцінювання здобувача проводиться за чек-листом. Кожному пункту алгоритму, залежно від складності, присвоюється певна кількість балів. Питома вага (кількість балів) кожного пункту може бути різною - залежно від кількості пунктів та складності виконання конкретного пункту. Деякі сценарії можуть мати критичні точки, при невиконанні яких завдання вважається невиконаним. При формуванні пунктів чек-листу повинні бути виключені двоякість розуміння. Максимальна оцінка за виконання завдання на одній станції становить 100 балів.

КПІ вважається складеним, якщо здобувач набрав не менше 60% від максимальної кількості балів на кожній станції. Таким чином, здобувач в результаті проходження всіх станцій отримує 3 або 4 оцінки, залежно від виду практики. Остаточний результат, який заноситься в екзаменаційну відомість є середньо-арифметичною оцінкою за відповідну практику з усіх профілів за традиційною (4-бальною) та 200-бальною шкалами.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бали з навчальної дисципліни для здобувачів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено у

таблиці:

Національна оцінка за дисципліну	Сума балів за дисципліну
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння навчальної дисципліни. Конвертація традиційної оцінки в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету програмою «Контингент» за відповідною формулою: Середній бал успішності (поточної успішності з дисципліни) x 40.

За **рейтинговою шкалою ECTS** оцінюються досягнення здобувачів з навчальної дисципліни, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів, шляхом ранжування, а саме:

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

Шкала ECTS встановлює належність здобувача до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність), тобто його рейтинг. При конвертації з багатобальної шкали, як правило, межі оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою. Оцінка «А» за шкалою ECTS не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» - оцінці «добре» тощо. Здобувачі, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку здобувачів, що ранжуються. Такі здобувачі після перескладання автоматично отримують бал «Е». Оцінка «FX» виставляється здобувачам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Оцінка «F» виставляється студентам, які відвідали усі аудиторні заняття з навчальної дисципліни, але не набрали середнього балу (3,00) за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового контролю.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- Робоча програма практики
- Методичні рекомендації до практичних занять
- Методичні рекомендації до самостійної роботи

11. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ДЛЯ КПІ

1. Визначення та фіксація центрального співвідношення.
2. Зняття штучних коронок.
3. Фіксація коронок
4. Отримання анатомічних та функціональних відбитків різними відбитковими матеріалами.
5. Отримання моделей щелеп.
6. Препарування зубів під вкладки.
7. Препарування зубів під вініри.
8. Препарування зубів під штаповані металеві коронки.
9. Препарування зубів під металопластмасові коронки.
10. Препарування зубів під керамічні коронки.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Ортопедична стоматологія: підручник / М.М.Рожко, В.П.Неспрядько, І.В.Палійчук та ін.. –К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 720 с.
2. М.М. Рожко, В.П. Неспрядько, І.В. Палійчук та ін. Зубопротезна техніка : підручник - Київ, «Книга-плюс», 2016. – 604 с.
3. Іщенко П.В., Кльомін В.А., Качалов Р.Х., Лихота А.М. Військова ортопедична стоматологія. – К.: ВСВ «Медицина». -2018. -312с.
4. Гасюк П.А., Костенко Є.Я., Щерба В.В., Савчин В.Я. Протезування при повній втраті зубів. – Ужгород, 2013. ПРАТ видавництво «Закарпаття». – 222с.

Додаткова література:

1. Стоматологія: у 2 книгах. — Книга 1: підручник (ВНЗ III—IV р. а.) / М.М. Рожко, З.Б. Попович, В.Д. Куроєдова . –К.: ВСВ «Медицина», 2012. – 872 с.
2. Чулак Л.Д., Шутурмінський В.Г. Клінічні та лабораторні етапи виготовлення зубних протезів. Одеса. Одеський мед. університет, 2009р., 318с
3. Макеєв В.Ф., Ступницький Р.М. Теоретичні основи ортопедичної стоматології (навчальний посібник). –Львів: ЛНМУ імені Данила Галицького, 2010, -394 с.
4. Фліс П.С., Банник Т.М.Техніка виготовлення знімних протезів.-К.: Медицина. 2008. 254с.
5. Гітлан Є.М., Кроть М.К. Посібник з бюгельного протезування. – К.: Здоров'я, 2001. – 140с.
6. Гумецький Р.А., Рожко М.М., Завадка О.Є., Скрипніков П.М. Ускладнення місцевої анестезії у щелепно-лицевій ділянці: Посібник у 3 т. – Львів: Івано-Франківськ: Полтава: Видавничий дім «Наутілус», 2002. – 231 с.
7. Король М.Д., Коробейніков Л.С., Кіндій Д.Д., Ярковий В.В. Оджубейська О.Д. Тактика курації хворих у клініці ортопедичної стоматології. Полтава: Астроя, 2003 – 52 с.
8. Нідзельський М.Я. Механізми адаптації до стоматологічних протезів. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2003. – 116 с.
9. Біда В.І. Заміщення дефектів зубних рядів незнімними конструкціями зубних протезів. Лекція. – Київ, 2001. – 26с.

13. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Державний Експертний Центр МОЗ України <http://www.dec.gov.ua/index.php/ua/>
2. Національна наукова медична бібліотека України <http://library.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Електронна бібліотека ОНМедУ <https://library.odmu.edu.ua/catalog/>